

נשארו שני זוגות השוורים ומעט תירס שהשארתי ליתר בטחון ולא מכרתי. בכל התקופה הזאת אבא לא היה בבית. אבא נאסר בזמן החיפושים אחרי אנשי ניל"י, וכאשר חיפשו אותו התורכים פעם נוספת עקב הלשנה, כאחראי לעריקתי מהצבא, יצא מן הבית בדלת האחורית לגינה, הלך לראש-פינה ומשם למצפה ליד טבריה. קיבל עבודה במצפה ולקח אליו את תרצה ואזרח שילמדו על ידו. במצפה עבד כמורה וקיבל חיטה במקום משכורת. שם לפחות היה מה לאכול... כאשר ביקש לשלוח למטולה חיטה, שק לא היה לו, הכניס את החיטה לזוג מכנסיים קשורים.

רעב ו"בלוקדה" בלבנון

בתקופה מסויימת, כנראה היה זה בשנת 1916 או אולי מעט קודם לכן, שרר רעב כבד בלבנון. רעב היה בכל מקום. גם הרעב שאנחנו עברנו, לא היה משחק ילדים. אבל לא היה רעב כמו בלבנון. התורכים עשו בלוקדה, הסגר, ולא נתנו להעביר ללבנון מזון. פשוט לא נתנו לגמלים מהחורן שהיו מעבירים תבואה, לעבור. סוחרים יהודים צפתיים, שהיו להם קשרי מסחר עם ביירות וצידון, היו לוקחים במזוודה קצת קמח למכרים, או למכירה. וזה היה רכוש גדול. התחילה נדידה מהלבנון. נדידת עם. אנשים הלכו לחפש אוכל, הלכו ברגל לכיוון החורן. הלכו בקבוצות גדולות, את המתים והגוססים השאירו בדרך. כאשר מת מישהו, שמו עליו גל אבנים והלכו הלאה. אפילו לא חפרו קבר. לא היה מי שיחפור.

היו מתגנבים לבתים במושבה ולפני שגרשו אותם הספיקו לחטוף משהו. כמו חיות חזרו שוב ושוב, חטפו פירור כלשהו. ראיתי בצידון את הילדים הקטנים מתחבאים בין חביות אשפה, קטנים כאלה, ערומים עם בטן גדולה, מחטטים באשפה כמו עכברים. מופיע שוטר, בורחים, ובאים בחזרה.

(היו אז מחלות נוראות שונות, ביניהן טיפוס, ואסור היה לאכול מן האשפה). אני זוכר תמונות איומות. על הגשר לפני צידון ראיתי שני ילדים שחורים נפוחי רעב. לא יכלו להמשיך ללכת והשאירו אותם שם, שוכבים גוססים על הגשר. עד היום אינני יודע מה היתה הסיבה להסגר הזה שהטילו השלטונות על לבנון. על כל פנים זה קרה, ראינו את הדברים, ומי שראה לא יכול לשכוח.